

KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

INDAR J. RIKHYE — MICHAEL HARBOTTLE — BJØRN EGGE, *The Thin Blue Line. International Peacekeeping and its Future*. Yale University Press 1974, 353 s.

YK:n rauhanturvaamistoiminnasta on kirjoitettu jo suhteellisen paljon kirjoja, sekä kokonaistutkimuksia (mm. Per Frydenbergin toimittamat »Osloin paperit» v:ltä 1964) että erikoistutkimuksia. Tässä käsiteltävää teosta ei kuitenkaan pidä käsittää pelkäksi jälleen kerran ajan tasalle saatetuksi yleisesitykseksi. Kolmen kirjoittajan epätavallisen runsas kokemus rauhanturvaamistoiminnasta johtavissa tehtävissä — Rikhye mm. YK:n päämajassa ja UNEF:issa, Harbottle mm. UNFICYP:issä ja Egge mm. ONUC:issa — tekee ensinnäkin heidän yhteisteoksensa aivan toisella tavalla asiantuntemuksen leimaamaksi kuin useimmat ulkokohtaiset tutkimukset. International Peace Academyn antaman toimeksiannon painopiste on lisäksi tavallistakin enemmän arvioinnissa ja tulevaisuuden näkymien luomisessa kuin tapahtuneen selostamisessa. Näkökulmaa laajennetaan varsinaisen YK-toiminnan ulkopuolelle kiinnittämällä huomiota myös alueellisten järjestöjen sekä yksityisten valtioiden ilman maailmanjärjestön myötävaikutusta suoritettiin rauhanturvaamisyhteyksiin. Tähän mennessä huomattavimmaksi esitykseksi alataan kirjan tekee kuitenkin tekijöiden perusteelliselle kokemukselle pohjautuva arviointi rauhanturvaamistoiminnan edelleenkehittämissen probematiikasta.

Asioiden käsittelyjärjestys on näennäisen epäjohtamukainen: rauhanturvaamistoiminnan menneisyys — tulevaisuus — nykyhetki. Tämän selittää se, että menneisyyttä ja tulevaisuutta koskevien osien jo tultua kirjoitetuksi Lähi-Idän sota 1973 tarjosi tilaisuuden ajankohtaisiin arviointeihin jo esitetyn pohjalta. (UNFICYP:in uusin olomuoto Kyproksella ei

sensijaan ole ehtinyt tarkastelun piiriin). Uusia piirteitä Lähi-idän tuoreimmassa operaatiossa on mm. supervaltojen yksimielisyys sen tarpeellisuudesta ja Neuvostoliiton sekä Ranskan valmius myös rahoitusosuuksien suorittamiseen, Kiinan hiljainen myötävaikutus etukäteen julistetusta kielteisyydestä huolimatta, Israelin aikaisempaa joustavampi asenne sekä Puolan ja Neuvostoliitonkin osallistuminen operaatioon eri rooleissa. Kysymykseen tulevien rauhanturvaajien »kerho» on myös entistään laajentunut kolmannen maailman maihin. Vanha tuttu kokemus on sen sijaan koulutuksen merkitys ja sen puutteen haitalliset vaikutukset. Tämä onkin yksi näkökohdista, jolle tekijät omistavat kokonaisen luvun.

Rauhanturvaamistoiminnan tunnettuja paradokseja on, että sille ei löydy varsinaista perustetta YK:n peruskirjasta ja että se on saanut alkunsa peruskirjan kollektiivisen turvallisuuden ylläpitämiseksi luoman varsinaisen järjestelmän epäonnistumisesta. Tekijöiden mielestä tätä järjestelmää ja kuuluisaa artiklaa 43 ei ole edes tarkoitettu puremaan tapauksissa, joissa jokin turvallisuusneuvoston viidestä pysyvästä jäsenestä on osapuolena. Kun järjestelmä useimmiten ei ole toiminut muisakaan tapauksissa, on ainoa YK:n käytettävissä ollut menetelmä improvisoitu rauhanturvaamistoiminta. Sen tällaisesta luonteesta johtuvat heikkoudet tulevat selvästi näkyviin niissä UNEF I:a, ONUC:ia ja UNFICYP:ia koskevissa tapaustutkimuksissa, joihin tekijät syventyvät. UNEF I:n tragedia oli sen loppu — se puhallettiin olemattomiin juuri kun sitä olisi eniten tarvittu, kuuden päivän sodan edellä. ONUC kasvoi mittasuhteisiin, joissa se ei monessa suhteessa ollut hallittavissa, vaikka kustannukset ja miehistötappiot loppujen lopuksi olivat kohtuulliset vaihtoehtoon verrattuna. UNFICYP:in kokemukset liittyvät mm. mandaatin joustamattomuuteen ja siitä aiheutu-

neeseen turhautumisen tunteeseen rauhanturvajoukkojen keskuudessa.

YK:n ulkopuolella tapahtuvia valtioiden välisiä rauhanturvaamisyrityksiä koskeva luku on tapahtumien kehityksen mukana jo nyt muutunut hieman vanhentuneeksi, menettämättä silti johtopäätöksiensä painavuutta. Luku käsittelee monia yrityksiä Indokiinan sodan hillitsemiseksi USA:n poisvetäytymiseen ja muihin v:n 1973 tapahtumiin saakka. Tekijät mainitsevat ottavansa mukaan tämän esimerkin sen täydellisen negatiivisuuden vuoksi. Kuinka tehottomia heidän käsittelemänsä tuoreimmatkin järjestelyt olivat, ilmenee hyvin heidän jo paljon ennen kevään 1975 tapahtumia tekemästään arviosta. — Sen sijaan Lähi-Idän loitontamissopimukset ja uusien, amerikkalaisten valvontahenkilöstön käyttöön perustuva Siinain sopimus olisivat ilmeisesti tarjonneet uudenlaista mielenkiintoista materiaalia tätä lukua varten.

Miten sitten tästä eteenpäin? Rikhye, Harbottle ja Egge näkevät rauhanturvaamistoiminnan tulevaisuuden olevan yhteydessä mm. suurvaltasuhteiden kehitykseen, konfliktien identifioinnin ja säätelyn kehittämiseen ja mahdollisuuksiin vahvistaa YK:n koneistoa tässä mielessä sekä YK-joukkojen koulutustason ja yleisen valmiuden kehittämiseen. Aika ajoin ei voi välttyä siltä vaikutelmalta, että he pitkän aikaa rauhanturvaspecialisteina toimittuaan ovat tuijottaneet silmänsä sokeiksi tähän erikoisalaansa. Sentapaisen suurisuuntaisen tutkimus- ja tarkkailukoneiston kehittämiseksi YK-järjestelmän yhteyteen, jota he hahmottelevat, on tuskin kovin suuria edellytyksiä. Itsekin he ovat hyvin tietoisia siitä, että yritykset kehittää mainittavampaa sotilaallista esikuntaa YK:lle kohtaisivat varmasti voimakasta vastarintaa. Mutta niin kauan kuin meillä ei ole todella tehokasta järjestelmää kansainvälisen rauhantilan ylläpitämiseksi, improvisoinnin haittoja rauhanturvaamistoiminnassa voitaisiin varmasti vähentää ottamalla vakavasti varteen monia tekijöiden ehdotuksista. Pohjoismaiden kehittämä yhdenmukaistettu YK-joukkojen koulutusjärjestelmä saa muuten tässä yhteydessä positiivista huomiota kelvollisena esimerkkinä muillekin vakiintuneille ja potentiaalisille rauhanturvaajamaille. (Sen sijaan

pohjoismaiden kannalta ongelmallinen rahoituskysymys jää varsin vähälle huomiolle teoksessa). — Kaiken kaikkiaan tekijöiden asiantuntemus ja näkemyksen laajuus tekevät vaikuuttavan vaikutuksen. Terminologisestikin muuten viimeistellyssä teoksessa DDR:sta käytetty nimitys »Socialist Republic of Germany» on omituinen rike.

Jukka Huopaniemi